

Прелепи градови су градови у којима има пуно зеленила. Пет стотина нових стабала се сваке године засади у центру Мелбурна у Аустралији (улица Сванстон у Мелбурну, 2010. године)

Сенка у којој желите да будете

Дрвеће, пејзажно уређење и цвеће кључни су елементи у градском простору

Добро уређен град у висини очију пружа могућности за шетњу, боравак, сусрете и изражавање, а то значи да у њему морају постојати и добра размера и пријатна клима. Оно што је заједничко овим жељеним циљевима и захтевима који се односе на квалитет јесте то што се они већином баве физичким и практичним аспектима.

Насупрот томе, рад на визуелном квалитету града је општијег карактера. Више се обраћа пажња на дизајн и детаље појединачних елемената и на то како су сви ти елементи усклађени. Визуелни квалитет подразумева укупан визуелни израз, естетику, дизајн и архитектуру.

Градски простор може бити пројектован тако да сви практични захтеви буду испуњени, али да му насумично комбиновани детаљи, материјали и боје украду доживљај визуелне усклађености. Насупрот томе, градски простор може бити дизајниран тако да акценат буде на

тет градског простора ако се он осмисли тако да се истакну посебни квалитети које дато место нуди. Могуће је направити иновативне и привлачне комбинације када је градски простор директно повезан са воденим површинама и обалама, кад се може обезбедити да буде у додиру са парковима, цвећем и пејзажним уређењем и када је тај простор повољно оријентисан у погледу локалне климе.

Топографија и висинске разлике такође могу да допринесу стварању додатне вредности. Свака варијација у висини може пешацима пружити бољи доживљај од оног који имају када се крећу по равnoj површини. Пред њима искрсавају нове перспективе и искуства.

Улице Сан Франциска обилују овом врстом могућности, али и мање разлике у висини такође могу обезбедити динамичност у висини очију... Кроз историју, уметност је много допринела квалитету градског простора, о чему сведоче бројни

простор служи као свестрана галерија дела савремене уметности па да људи, кад бораве у граду, могу да се упознају са пажљиво одабраним и добро постављеним делима савремених уметника из различитих дисциплина. Уметничка политика која се усредсређује на три компоненте обезбеђује да одабрани радови буду актуелни и да пролазницима пруже богат доживљај.

Те три главне компоненте су радови који чине сталну поставку, привремене радови и инсталације, као и стално упознавање становника са уметношћу преко уметничких центара. Посебан акценат стављен је на интеракцију са децом која се заснива на начелу „дођите и научите нешто више о ономе што сте видели у граду“.

Градска политика која у први план ставља инсталације и привремене радове знатно допринеси томе да избор буде атрактиван и непредвидив. Просторе који се налазе дуж многих уских градских стаза и аркада украшавају различити уметници својим моћним, маштовитим и духовитим радовима, који ту стоје неколико месеци. Након тога позивају се нови уметници да декоришу пролазе. Увек се нађе нешто ново да се види, као и мноштво изненађујућих и духовитих коментара о том месту, граду и савременом животу.

Зелене метрополе

Дрвеће, пејзажно уређење и цвеће кључни су елементи у градском простору. Током топлих летњих месеци дрвеће прави сенку и даје нам хладовину, хлади и прочишћава ваздух, али и дефинише градски простор и помаже да се истакне значај одређених места. Велико дрво на тргу шаље поруку „на правом сте месту“. Дрвеће дуж булевар наглашава линеарни низ, а стабла чије се гране протежу преко улице истичу то да у граду има зеленила.

Поред очигледних естетских квалитета, зелени елементи у граду имају и симболичну вредност. Њихово присуство сугерише нам колико је важно то што град придаје значај рекреацији, интроспекцији, лепоти, одрживости и разноликости природе.

После много година током којих је дрвеће сечено да би било више места за саобраћај или се једноставно сушило због лоших услова за раст и загађења, у скорије време дошло је до дуго очекиваног оживљавања зелених површина у градовима. Мере за побољшање услова за живот у граду и бициклизисте често подразумевају и садњу нових стабала и ширење зелених градских површина. Почев од 1995. године, као део градске политике за урбанистичку обнову, дуж улица у Мелбурну је сваке године сађено 500 нових стабала, а у складу са планом који је усвојен 2008. циљ града Њујорка је да се засади милион нових стабала у јавним просторима широм града...

Мноштво нових зелених елемената суштински допринеси квалитету града и учвршћује жељену слику Њујорка као одрживе зелене метрополе.

Јан Гел

Пола века уређује јавни простор

„Политика“ сваког другог понедељка објављује делове књиге „Градови за људе“, данског архитекте Јана Гела који дужи од пола века прати и анализира развој градова. Гел је побољшао јавне просторе Копенхагена, Стокхолма, Ротердама, Лондона, Амана, Мелбурна, Сиднеја, Сан Франциска, Сијетла, Њујорка, Муската... Књигу „Градови за људе“ на српском језику објавио је ПАЛГО центар.

Када падне мрак, осветљење у градском простору има велики утицај на оријентацију људи, њихову безбедност и визуелни квалитет.

Широм света користе се различите стратегије осветљења. Једно од екстремних решења имамо у градовима у САД који су одустали од уличне расвете под изговором да моторна возила осветљавају пут ноћу. Не треба напомињати да је у овим подручјима обично мрки мрак и да људи немају много шта да траже напољу пошто сунце зађе.

У подручјима у којима има осветљења примењују се различита начела. Многи градови имају прагматичан и функционалан приступ. Током различитих периода изградње и ширења градова смењивали су се различити типови расвете па сад имамо мноштво различитих модела лампи, као и светла различитих боја, што често резултира извесном визуелном конфузијом у граду када падне ноћ.

Други градови су веома свесно приступили проблему расвете, препознајући значајан утицај који она има на квалитет града и потенцијал који расвета има као вид уметничког изражавања.

У Мелбурну градска расвета чини саставни део опште уметничке политике града, односно програма „Light as Art“ („Светло као уметност“)...

Лион у Француској је још један добар пример града који је прихватио добро осмишљену политику уметничког осветљења која узима у обзир и подешавање светла и боје.

Значајне иновације у раду са визуелном појавношћу простора ноћу могу се видети на нивоу градског простора. Добар пример је Трг градске скупштине у Санкт Пелтгену, у Аустрији (1995–1997), на којем се користи индиректно светло и светло које варира у зависности од доба године и догађаја који се одржавају на тргу...

Да би град, без обзира на околности, био функционалан и примамљив за људе који у њему бораве, неопходно је темељно разматрати физичке, практичне и психолошке аспекте, а онда их ојачати радом на визуелним квалитетима.

На томе се инсистира јер, иако многи пројекти много тога учине у погледу развоја визуелних аспеката, велики број њих и занемарује неке друге, прагматичније аспекте.

Свет је пун примера градских округа и градских простора где су визуелни и естетски фактори једнострано постали доминантни у односу на дизајн. Можда ће се слике ових урбанистичких пројеката и простора наћи у архитектонским часописима, али у стварности они обично слабо функционишу или не функционишу уопште јер нема суштинске бриге за људе и живот у јавном простору.

Сви критеријуми квалитета морају бити узети у разматрање – у свакој фази пројекта.

Приредила Далиборка Мучибабић

Интеракција између функционалних и просторних квалитета успешно је примењена на Пјаца дел Кампо у Сијени, у Италији, што је један од разлога зашто је овај трг место сусрета већ 700 година

естетици, а да се при томе запоставе функционални аспекти. Лепота простора и пажљиво осмишљени детаљи представљају посебан квалитет, али свакако нису довољни ако се не испуне основни захтеви у вези са безбедношћу, пријатном климом и могућностима за боравак.

Важно је ујединити све битне аспекте градског простора у једну кохерентну целину.

У својој књизи Град: Поновно откривање центра (1988) Вилијам Х. Вајт уводи концепт „100% места“. Као што и само име каже, стопостотна места су простори и локалитети који садрже све важне квалитете градског простора. Практично старање за потребе оних који ће те просторе и локалитете користити стапа се са старањем о мноштву богатих детаља и о доживљају целине: то је место где људи желе да буду.

Пјаца дел Кампо – идеалан трг

Вероватно трг Пјаца дел Кампо у Сијени је јесте постао познат на глобалном нивоу управо због тога што пружа ову ретку комбинацију квалитета. Све функционалне и практичне потребе ту су доследно задовољене. Ту је безбедно и удобно шетати, стајати, седети, слушати и причати. Поред тога, сви елементи су спојени у компактну архитектонску целину, у којој пропорције, материјали, боје и детаљи наглашавају и обогаћују друге квалитете овог простора. Пјаца дел Кампо представља прелеп градски простор који добро функционише и који већ више од 700 година непрекидно служи као главни трг у Сијени. Брига за људску димензију никада не застарева.

Осим посебног рада на простору и детаљима, често је могуће знатно побољшати квалитет

споменици, скулптуре, фонтане, детаљи и украси на зградама. Уметност нам преноси лепоту, монументалност, сећања на важне догађаје, пружа одређени поглед на живот у друштву, становнике и градски живот, понекад врло смело и са дозом хумора. Одувек је градски простор имао важну функцију, а има је и данас, јер представља везу између уметности и људи.

Град као галерија

У последњих неколико година центар града у Мелбурну може да послужи као инспиративан пример тога како се уметничка политика може комбиновати са политиком развоја градског простора. Циљ је био да заједнички градски

Улични прелази који подсећају на трке са препонама Лондон, Велика Британија

...или једноставни прелази Копенхаген, Данска